

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลให้ความรู้และวิทยาการต่างๆ เจริญรุดหน้าและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว บุคคลจะต้องมีการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง จึงจะอยู่ในสังคมได้อย่างสมดุลสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศ การศึกษาเป็นเครื่องมือในการสร้างคน เพื่อพัฒนาประเทศทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต ผลผลิตของการศึกษาคือพลเมืองของประเทศ สามารถปรับตัวในสภาพการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ทำงานเป็นและครองชีพอย่างสงบสุข (กรมวิชาการ. 2539 : 1) จะเห็นได้ว่าการศึกษาคือสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการสร้างคนให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ

โรงเรียนเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ทำหน้าที่หลักในการสร้างคน และให้บริการสังคมในด้านการเรียนการสอนและการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่ผู้เรียน เพื่อทำให้ผู้เรียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีเจตคติที่ดี มีศีลธรรมและมีการคิดที่เป็นระบบ สามารถนำมวลประสบการณ์และทักษะที่ได้จากโรงเรียนไปใช้ในการประกอบอาชีพหรือดำรงชีวิตเป็นพลเมืองที่ดี มีความรับผิดชอบ หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการศึกษา จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงาน ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องการผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ ความคิดกว้างไกลมองการศึกษาเป็นเรื่องของการพัฒนาคนทั้งมวล และมีความสามารถในการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2539 : 77)

ภารกิจหลักของโรงเรียนคือการจัดการศึกษาตามหลักสูตรให้แก่ผู้เรียนได้บรรลุตามเป้าหมาย ซึ่งในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2545) ได้กำหนดไว้เป็นแนวทางว่าต้องเป็นคนดี คนเก่ง อยู่ร่วมกับสังคมอย่างมีความสุข กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องอาศัยผู้ที่มีประสบการณ์ มีความเชี่ยวชาญ ทั้งด้าน

หลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลอย่างหลากหลาย ในการบริหารจัดการศึกษาที่มีความสำคัญที่สุดในโรงเรียนคือผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้นการพัฒนาคณะผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้ทันต่อเทคโนโลยีและความเจริญก้าวหน้าจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องตระหนักและตื่นตัวให้ทันกับสังคมการศึกษา ยุคปฏิรูปต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ ปรับปรุงและพัฒนาตนเองเสมอ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

2542 : 5)

จากแนวคิดดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ให้มีความสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อภารกิจหลักของโรงเรียน และการจัดการเรียนการสอนบรรลุจุดหมายตามที่หลักสูตรกำหนด และที่สำคัญคือการส่งเสริมและพัฒนาผู้บริหารจนสามารถที่จะพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ความสามารถ คุณธรรม แสวงหาความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ ได้อย่างมีคุณภาพ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ซึ่งเป็นหน่วยงานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโรงเรียนในสังกัด 238 โรงเรียน จากผลการประเมินนิเทศ ติดตามการดำเนินงานของโรงเรียนในสังกัดปีการศึกษา 2546 โดยการสุ่มจากผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 167 คน พบว่าการพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด ไม่ผ่านเกณฑ์ที่น่าพึงพอใจ จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 70.65 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3. 2547 : 4) จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาปัญหาในการพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์เขต 3 ผลจากการศึกษาจะเป็นข้อมูลและสารสนเทศให้ผู้บริหารสถานศึกษาไปใช้ในการตัดสินใจเพื่อพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น และหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานำไปเป็นข้อมูลและสารสนเทศในการพัฒนา ส่งเสริม และสนับสนุนให้สอดคล้องกับปัญหาของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อผู้เรียนและการจัดการศึกษาของประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับปัญหาในการพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมและรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับปัญหาในการพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา ระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมและรายด้าน
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 เป็นรายด้าน

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 มีระดับปัญหาในการพัฒนาตนเองโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก
2. ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 มีระดับปัญหาในการพัฒนาตนเองโดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การศึกษาระดับปัญหาในการพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ผู้วิจัยได้กรอบแนวคิดจากการสังเคราะห์ขึ้นจากแนวคิดการพัฒนาตนเองของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู และนักการศึกษาเป็นกรอบในการวิจัย 7 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการศึกษา ค้นคว้า และจัดทำผลงาน
2. ด้านการเข้ารับการอบรม
3. ด้านการศึกษาต่อ
4. ด้านการศึกษา คู่มือการปฏิบัติงาน
5. ด้านการศึกษาดูงาน
6. ด้านการร่วมประชุมสัมมนาทางวิชาการ

7. ด้านการแสวงหาข่าวสาร

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จำนวน 238 คน จำแนกเป็น

- ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 76 คน
- ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 162 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ เครจซี่ (Krejcie) และ มอร์แกน (Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 40) โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามสัดส่วนของขนาดโรงเรียนในแต่ละอำเภอ จากจำนวน 6 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 147 คน เป็นผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดใหญ่ 47 คน และผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก 100 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ตามขนาดโรงเรียน จำแนกเป็น

- ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดใหญ่
- ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับปัญหาในการพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ตามกรอบแนวคิดของการวิจัยทั้ง 7 ด้าน

RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ปัญหา หมายถึง ข้อขัดข้องหรืออุปสรรคที่มีผลทำให้ไม่สามารถดำเนินการต่าง ๆ ให้ประสบผลสำเร็จได้

2. การพัฒนาตนเอง หมายถึง การดำเนินการปรับปรุงตนเองให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์เพิ่มขึ้น ช่วยให้สามารถปฏิบัติงานที่ตนรับผิดชอบ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

2.1 การศึกษาค้นคว้าและจัดทำผลงาน หมายถึง การศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งวิทยาการต่างๆ ให้ได้รับความรู้ที่ทันสมัย และรวบรวมผลที่ได้จากการจัดทำเป็นผลงานทางวิชาการนำไปสู่การเผยแพร่ในรูปแบบต่างๆ พร้อมทั้งนำผลที่ได้มาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น

2.2 การเข้ารับการอบรม หมายถึง การพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความสามารถสูงขึ้น เสริมสร้างทักษะ ความชำนาญ พัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น ก่อให้เกิดการเสริมสร้างหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรม ให้มีลักษณะพฤติกรรมในสังคมส่วนรวมดี เป็นที่ยอมรับและพึงปรารถยานำไปสู่พฤติกรรมกรรมการบริหารที่มีคุณภาพ

2.3 การศึกษาต่อ หมายถึง การเข้าศึกษาในสถาบันการศึกษาทั้งในเวลาราชการและนอกเวลาราชการ เพื่อให้มีความรู้และประสบการณ์ใหม่เป็นการเสริมสร้างแนวทางในการปรับปรุงตนเองและพัฒนาการบริหารงานให้ดียิ่งขึ้น

2.4 การศึกษาคู่มือการปฏิบัติงาน หมายถึง การเรียนรู้จากเอกสารทางวิชาการและคู่มือการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ ที่หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดทำขึ้น เพื่อพัฒนาตนเองให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถบริหารงานได้ถูกต้องตามขั้นตอนและมีประสิทธิภาพ

2.5 การศึกษาดูงาน หมายถึง การไปศึกษาสังเกตการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่น เพื่อตนเองได้เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ สามารถนำสิ่งที่ได้พบเห็นมาประยุกต์ใช้ปรับปรุงการปฏิบัติงานในหน่วยงานของตนให้มีประสิทธิภาพ

2.6 การเข้าร่วมประชุมสัมมนาทางวิชาการ หมายถึง การเข้าร่วมประชุมสัมมนาเพื่อแสดงความคิดเห็นเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ผลของการประชุมสัมมนาและข้อเสนอของกลุ่ม จะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและเพื่อการพัฒนาหรือการแก้ปัญหาในเรื่องนั้น

2.7 การแสวงหาข่าวสาร หมายถึง การแสวงหาความรู้ และการติดตามรับฟังข้อมูลข่าวสาร จากหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ นิตยสาร เพื่อมุ่งพัฒนาตนเองให้เป็นคนทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ เพื่อส่งเสริมการบริหารงานให้ดีขึ้น

3. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ข้าราชการครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือผู้รักษาการแทนผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

4. สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนของรัฐและเอกชน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ที่เปิดสอนชั้นอนุบาล หรือระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. ขนาดโรงเรียน หมายถึง เกณฑ์ขนาดโรงเรียนที่เป็นนิติบุคคล ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ที่มีปริมาณจำนวนนักเรียน จำแนกเป็น
 - 5.1 โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป
 - 5.2 โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 300 คน ลงมา
6. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 หมายถึง หน่วยงานทางการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษาของจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่ 6 อำเภอ กับ 1 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอกุฉินารายณ์ อำเภอเขาวง อำเภอดำม่วง อำเภอนามน อำเภอสมเด็จ อำเภอห้วยผึ้ง และกิ่งอำเภอนาคู

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เป็นข้อมูลและสารสนเทศ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 และหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง นำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการกำหนดแนวทาง เพื่อการพัฒนา ส่งเสริม และสนับสนุนให้สอดคล้องกับปัญหาของผู้บริหารสถานศึกษา ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมต่อไป